

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-2>

УДК 332.146

Герасименко Тетяна Володимирівна

кандидат геологічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та економіки підприємства,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5437-437X>

Tetyana Herasyenko

Dnipro University of Technology

РОЛЬ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

THE ROLE OF THE TOURISM INDUSTRY IN THE IMPLEMENTATION OF SOCIO-ECONOMIC GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Анотація. У статті досліджено роль туризму як чинника соціально-економічного розвитку держави та його взаємозв'язок із досягненням Цілей сталого розвитку (ЦСР). Обґрунтовано, що туризм є каталізатором економічного зростання, створення робочих місць, розвитку підприємництва та інвестицій. Водночас його вплив на довкілля й культурну спадщину потребує системного підходу до оцінки ефективності у контексті сталого розвитку. Визначено зв'язок розвитку туризму з реалізацією ЦСР 8, 11, 12 та 13. Узагальнено вплив туристичних підприємств на економічні, соціальні та екологічні показники. Наведено приклади успішних практик «зеленого» й цифрового туризму. Результати можуть бути використані для вдосконалення державної політики та стратегій сталого розвитку територій.

Ключові слова: туристична галузь, туристична інфраструктура, цілі сталого розвитку, сталі інвестиції, соціально-економічне зростання регіонів, інновації.

Summary. The article examines the role of tourism as a key factor in the socio-economic development of the state and its relationship with the achievement of the Sustainable Development Goals (SDGs). It is substantiated that modern tourism acts as a powerful catalyst for economic growth, job creation, small and medium-sized business development, increased investment activity and digital transformation of the economy. At the same time, the growing impact of tourism on the environment, cultural heritage and social processes necessitates a systematic approach to assessing its effectiveness in the context of sustainable development. Based on the analysis of statistical data and national strategies, the relationship between the development of tourism and tourism infrastructure and the implementation of four key SDGs is determined: SDG 8 “Decent work and economic growth”, SDG 11 “Sustainable development of cities and communities”, SDG 12 “Responsible consumption and production” and SDG 13 “Fight climate change”. The work systematically summarizes the impact of tourism enterprises on economic, social and environmental indicators for the first time, which allows for a comprehensive assessment of their contribution to achieving the SDGs. The mechanisms of the influence of tourism development and tourism infrastructure on achieving the indicators of the Sustainable Development Goals Program are substantiated. Examples of successful practices and projects in Ukraine that demonstrate the integration of the principles of «green» and digital tourism, efficient use of resources, support for local producers and the development of sustainable communities are analyzed and presented. The results obtained can be used to improve state policy in the field of tourism, develop strategies for sustainable development of territories, form innovative business models in tourism infrastructure and increase the competitiveness of regional tourist destinations. At the same time, they open up prospects for further scientific research on the multiplier effect of tourism, assessment of socio-economic and environmental indicators at the local level and integration of the SDGs into the practice of tourism management.

Keywords: tourism industry, tourism infrastructure, sustainable development goals, sustainable investments, socio-economic growth of regions, innovations.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтенсифікації економічних процесів туризм набуває статусу одного з ключових чинників соціально-економічного розвитку держави та її регіонів. Підприємства туристичної

сфери та об'єкти туристичної інфраструктури не лише створюють додану вартість через формування робочих місць, зростання споживчих витрат туристів і стимулювання розвитку суміжних галузей, але й виступають каталізаторами

інноваційних процесів та цифрової трансформації економіки.

Водночас зростаючий вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище, культурну спадщину та соціальні процеси актуалізує необхідність системного підходу до оцінки її внеску у досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема у сферах економічного зростання, зайнятості населення та розвитку інноваційної економіки. Цілі сталого розвитку є універсальним заклик до дій, спрямованим на подолання бідності, захист планети та підвищення якості життя людей у глобальному масштабі. Усього визначено 17 Цілей, ухвалених усіма державами-членами ООН у 2015 р. в межах Порядку денного сталого розвитку до 2030 року.

Незважаючи на значний потенціал туризму як інструменту реалізації соціально-економічних пріоритетів сталого розвитку, існує низка методологічних та практичних проблем, пов'язаних із визначенням мультиплікативного ефекту туристичних підприємств, інтеграцією цифрових і «зелених» технологій у туристичну інфраструктуру, а також із комплексною оцінкою впливу туристичної діяльності на розвиток локальних громад. У цьому контексті важливого значення набуває розробка комплексних науково-методичних підходів до визначення економічної, соціальної та екологічної ефективності функціонування підприємств туристичної інфраструктури з урахуванням їх внеску у досягнення ключових ЦСР в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних умовах глобалізації та економічних трансформацій туристична галузь та підприємства, що її обслуговують, виступають важливим чинником розвитку і стимулювання економічного зростання регіонів. Якісна інфраструктура сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств туристичної сфери, залученню інвестицій, створює передумови для сталого розвитку та забезпечує економічну стабільність регіонів [1; 2].

Вивченню різних напрямів з досягнення цілей сталого розвитку присвячено багато фундаментальних праць. Так, у дослідженнях Атаманчука З.А. [1] підкреслено значення туристичної галузі в Європейському Союзі, як інструмента реалізації соціально-економічних цілей сталого розвитку. Автор наголошує на необхідності інтеграції принципів сталого розвитку у стратегії туристичного менеджменту та інфраструктурного планування. Бабов К. та співавтори [2] наголошують, що сталий розвиток туризму в Україні потребує чіткого визначення пріоритетів для зростання доходів регіонів, підвищення зайнятості населення та формування екологічно безпечного середовища.

В працях Єрко І. [4] відзначено, що безпечний та сталий розвиток туризму є критерієм транс-

формації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, а ефективне управління туристичною інфраструктурою дозволяє підвищити економічну ефективність та соціальну відповідальність підприємств. Аналіз роботи Зубайра А. [5] демонструє, що діяльність міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй, сприяє впровадженню практик сталого туризму та розвитку глобальної економічної інтеграції у сфері туристичних послуг.

Дослідження Осітнянко Д.О. [6] висвітлюють принципи впровадження сталого розвитку на рівні туристичних підприємств, підкреслюючи роль інноваційних технологій, цифровізації та екологічного менеджменту у підвищенні ефективності туристичної індустрії. Роїк О.Р. [8] та Соловій І.П. з колегами [9] акцентують увагу на перспективних напрямках сталого розвитку туризму в Україні, зокрема на створенні умов для залучення внутрішніх і міжнародних туристів, підвищенні рівня зайнятості та стимулюванні інвестицій у туристичну галузь.

Таким чином, останні наукові дослідження підтверджують, що розвиток галузі туризму та підприємств, що її обслуговують, є ключовим механізмом реалізації соціально-економічних цілей сталого розвитку. Модернізація інфраструктури, впровадження інноваційних технологій та комплексне управління туристичною сферою сприяють підвищенню якості обслуговування, стимулюванню економічного зростання та забезпеченню стійкості регіональних економік.

Метою статті є визначення впливу розвитку туризму та туристичної інфраструктури на досягнення Цілей сталого розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Туризм є важливою складовою економіки України. За оцінками, до пандемії та повномасштабного вторгнення, туристична сфера безпосередньо забезпечувала приблизно 2,3 % ВВП країни та близько 375 тис. робочих місць. Водночас врахування мультиплікативного ефекту, тобто додаткових витрат у суміжних галузях – значно збільшує цю долю: сумарний економічний прямий та непрямий внесок туризму в 2019 р. сягав приблизно 7,0 % ВВП та 1,2 млн робочих місць [3]. Це означає, що з кожної гривні туристичних витрат створюється значно більше економічних послуг у суміжних секторах.

Сьогодні туризм традиційно залишається одним із ключових драйверів економічного зростання та зайнятості. Незважаючи на виклики воєнного часу, українська туристична галузь демонструє ознаки відновлення: за даними Держагентства розвитку туризму в 2024 р. податкові надходження від туризму становили майже 3 млрд грн (проти 2,05 млрд у 2023 р.) [10]. Зростання податкових надходжень у більшості регі-

онів свідчить про активізацію внутрішнього та регіонального туризму. Розвиток туристичної інфраструктури – готелів, кемпінгів, баз відпочинку – сприяє створенню нових робочих місць та залученню інвестицій, а концепція сталого розвитку підкреслює важливість поєднання економічних, соціальних і екологічних цілей. У статті проаналізовано, яким чином розвиток туризму в Україні пов'язаний із досягненням соціально-економічних показників програми сталого розвитку.

На основі аналізу сучасних досліджень та практики функціонування туристичної галузі в Україні можна виділити кілька ключових напрямів впливу туризму на досягнення Цілей сталого розвитку. Туризм не лише стимулює економічну активність, але і виступає каталізатором соціальних та екологічних змін, формуючи синергію між економічним зростанням, розвитком громад і відповідальним використанням ресурсів. Зокрема в програмі досягнення ЦСР, можна виділити розділи таких основних напрямів:

1. ЦСР 8 (Гідна праця та економічне зростання) – розвиток туризму створює нові робочі місця, стимулює діяльність малого та середнього бізнесу, забезпечує наповнення державних і місцевих бюджетів податковими надходженнями, сприяючи підвищенню продуктивності праці у суміжних секторах економіки.

2. ЦСР 11 (Сталий розвиток міст і громад) – впровадження туристичних об'єктів і послуг сприяє відновленню локальних громад, збереженню культурної та природної спадщини, а також покращенню соціальної і транспортної інфраструктури на місцях.

3. ЦСР 12 (Відповідальне споживання та виробництво) – розвиток гастрономічного та агротуризму підтримує місцевих виробників, стимулює екологічно безпечні практики та оптимізацію ресурсів, сприяючи формуванню сталих виробничих і споживчих ланцюгів.

4. ЦСР 13 (Пом'якшення наслідків зміни клімату) – «зелений» туризм підвищує екологічну свідомість громадян і учасників туристичного ринку, сприяючи впровадженню екологічних стандартів у готельній та ресторанній індустрії, а також стимулює використання відновлюваних ресурсів та енергоефективних технологій.

Туризм виступає ефективним інструментом реалізації соціально-економічних та екологічних цілей сталого розвитку, поєднуючи економічні вигоди з позитивними соціальними та екологічними ефектами.

Сфера туризму значною мірою впливає на розвиток економіки і ринку праці. За оцінками Державного агентства розвитку туризму, у 2024 р. надходження до бюджету від суб'єктів туристичної діяльності перевищили показники 2023 р. на 43 %. Водночас кількість платників податків

у секторі туризму зросла на 7 %, що свідчить про активізацію підприємницької діяльності та розширення економічної бази галузі. Значне поживлення зафіксовано у готельному сегменті, де надходження податків майже подвоїлися, а туроператори та туристичні агенції демонструють стабільне зростання фінансового внеску до державного бюджету. Така тенденція підтверджує роль туризму, як чинника формування доходів та створення додаткових робочих місць на регіональному рівні; зокрема, Львівська область другий рік поспіль очолює рейтинг податкових надходжень у сфері туризму, збільшивши їх із 345 млн грн у 2023 р. до 439 млн грн у 2024 р.

UNDP відзначає, що навіть під час війни туризм сприяє економічному відновленню регіонів. На конференції в Закарпатській області було показано, як поєднання туризму з народними ремеслами розвиває творчі індустрії: підписано угоди про співпрацю громади, бізнесу та ЦОВВ для створення «сталих бізнес-моделей» у туризмі й ремеслах [13]. Зростання туристичних потоків (особливо на заході України – плюс 46% доходів у 2024 р. порівняно з 2023 р.) веде до ширшого залучення населення у сферу послуг та перерозподілу доходів. Таким чином, сектор туризму розширює економічні можливості громад (ЦСР 8) – і цей процес відображено у ряді урядових документів. Згідно з Національною доповіддю з ЦСР, між іншим, як завдання ЦСР 11 передбачено «розвиток туризму, рекреації, місцевої культури» з таким показником як кількість робочих місць у туризмі [11]. Власне, створення робочих місць у туристичній галузі – пряма ілюстрація мети розділу ЦСР 8.

Туризм відіграє системну роль у реалізації ЦСР 8, його внесок проявляється через мультиплікативний ефект (створення доданої вартості в суміжних секторах), розвиток малого бізнесу, зайнятість молоді та формування локальної економіки. Сталі інвестиції у туристичну інфраструктуру сприяють підвищенню продуктивності праці, залученню інновацій та забезпеченню гідної праці у сфері послуг (табл. 1).

Туристична інфраструктура та послуги часто орієнтуються на розвиток місцевих громад і культурної спадщини, наприклад, у невеликому с. Кваси (Закарпаття) місцеві ініціативи – пекарні, сироварні, крафтові пивоварні – перетворені на атракції для туристів (показано під час виїзду на конференції UNDP) [13], сприяючи розширенню можливостей сільської зайнятості і збереженню локальних традицій, що відповідає принципам сталих громад.

Усвідомлюючи ці зв'язки, державні програми включають туризм у стратегії розвитку територій. Так, проєкт «Соляна вежа» у Тернопільській області – унікальний оздоровчо-туристичний об'єкт з сольовими аерозолями (імітація

Таблиця 1 – Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури на досягнення ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» в Україні

 <p>Завдання</p> <p>Індикатор</p>	2015	2020	2025 (прогноз)	2030 (ціль)	Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури
1. Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва та інновацій					
1.1. Індекс фізичного обсягу ВВП (середньо-річний), %	90,2	104	106	107	Туризм сприяє економічному зростанню через мультиплікативний ефект: розвиток готелів, транспорту, харчування, ремесел і будівництва, фінансового та страхового секторів. Інвестиції в туристичну інфраструктуру підвищують додану вартість регіональної економіки, формуючи 3–5 % РВП
1.2. Частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП, %	13,5	23	28	22	Розвиток туристичної інфраструктури формує інвестиційні потоки у будівництво, модернізацію готельного-ресторанного фонду та об'єктів транспортної інфраструктури
1.3. Частка експорту товарів з високою часткою доданої вартості, %	19,2	25	28	30	Туризм стимулює виробництво локальних продуктів, що експортуються, та підтримує розвиток креативних та харчових секторів
1.4. Місце України у Глобальному інноваційному індексі	64	50	45	40	Впровадження інновацій у туристичній сфері (digital-сервіси, smart-туризм) підвищує конкурентоспроможність сектору та регіонів
2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку					
2.1. Темп зростання продуктивності праці, %	99,1	104	103,6	105,8	Інвестиції в «зелену» та цифрову модернізацію туристичної інфраструктури підвищують продуктивність праці та конкурентоспроможність сектору, особливо у готельно-ресторанному бізнесі
2.2. Матеріалоемність ВВП	0,88	0,87	0,82	0,77	Туристичні підприємства впроваджують ефективне використання ресурсів, що зменшує матеріалоемність економіки
3. Підвищити рівень зайнятості населення					
Рівень зайнятості 20–64 років, %	64,4	66	68	70	Туризм створює сезонні та постійні робочі місця у готелях, ресторанах, транспорті та культурній сфері, сприяючи зростанню зайнятості та залученню понад 100 тис. працівників
4. Скоротити частку молоді, яка не працює і не навчається					
Частка молоді 15–24 років, %	17,7	17	16,5	15,5	Молодь залучається до стажувань, роботи гідами, у HoReCa та маркетингу, отримуючи професійні навички
5. Забезпечити безпечні умови праці					
Кількість потерпілих на виробництві, % до рівня 2015 р.	100	75	60	55	Туристичні підприємства впроваджують стандарти безпеки, санітарії та цифровий контроль умов праці
6. Розвивати креативну економіку та самозайнятість					
Кількість зайнятих у МСП, млн осіб	6,5	8,3	9,5	10,5	Туризм стимулює розвиток локальних брендів, гастротуризму та ремесел, сприяє самозайнятості та підприємництву

Джерело: складено автором на основі [11]

морського повітря) [14]. Він створений на основі природного ресурсу (сіль) та допомагає утворити новий туристичний маршрут «Шлях до Соляної вежі» через архітектурні пам'ятки Тернопільщини. Створення «Соляної вежі» дало області «новий імпульс» для туризму: очікується збільшення туристопотоку, розвиток малого бізнесу та нові робочі місця. Доступність атракції (безкоштовний вхід) та інтеграція у культурно-оздоровчий маршрут підтримують рівний доступ

громадян до турпослуг (аспект інклюзивності в ЦСР 11) (табл. 2).

Загалом, розвиток сталого туризму в громаді передбачає саме розбудову інфраструктури для туризму, яка не шкодить довкіллю та місцевому колориту. Так, за підтримки ЄС реалізовувався транскордонний проект з охорони природи в Карпатах: встановлено інформаційні пункти, сміттєві баки та маркування екологічних стежок (ремонтовано стежку на гору Парашка) [7]. Такі

Таблиця 2 – Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури на досягнення ЦСР 11 «Сталий розвиток міст і громад» в Україні

 Завдання Індикатор	2015	2020	2025 (прогноз)	2030 (ціль)	Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури
1. Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору					
1.1. Кількість об'єктів культурної та природної спадщини, включених до Списку ЮНЕСКО, од.	7	9	11	13	Розвиток культурно-пізнавального туризму стимулює інвестиції у відновлення та охорону історичних пам'яток, сприяє їх популяризації серед туристів і міжнародній співпраці.
1.2. Кількість пам'яток національного значення, внесених до Реєстру	855	1005	1155	1305	Туристичний попит підвищує мотивацію місцевої влади та бізнесу до реставрації, адаптації пам'яток під туристичні об'єкти (музеї, готелі, арт-простори).
1.3. Площа природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, % території країни	3,72	5,14	7,38	8,85	Екотуризм сприяє розширенню природоохоронних територій, створенню національних парків, розвитку екологічної освіти населення.
2. Зменшити негативний вплив забруднення на довкілля міст					
Сумарний обсяг викидів від пересувних джерел, % до рівня 2015 р.	100	95	85	70	Розвиток сталого туризму стимулює перехід до «зелених» транспортних рішень у містах, покращує екологічну привабливість туристичних дестинацій.
3. Реалізувати стратегії місцевого розвитку, спрямовані на зростання, створення робочих місць, розвиток туризму і культури					
Кількість робочих місць у сфері туризму, тис. осіб	88	100	120	150	Туризм створює нові робочі місця у сфері гостинності, транспорту, культури та креативних індустрій, стимулюючи сталий розвиток громад.

Джерело: складено автором на основі [11]

заходи дозволяють приймати туристів без руйнування природних ландшафтів та створюють нові комфортні умови відпочинку (сектор роздрібних послуг у селах, обслуговування екскурсій тощо). Це ще один приклад того, як туризм пов'язаний із розвитком сталих громад та якісною інфраструктурою (ЦСР 11 і 9).

Сталий туризм спрямований на мінімізацію негативного впливу на екологію і максимальну користь для місцевого виробництва. Яскравий приклад – проєкт «Шляхи вина та смаку Київщини» [15]. Це мережа гастрономічних маршрутів, що об'єднує локальні виробництва: виноробні, фермерські господарства, ресторани регіональних страв та інші гастролокації. За задумом Київської ОДА, такий проєкт підтримує виробників традиційної продукції й водночас зміцнює біорізноманіття і культурну спадщину місцевих громад. Туристи відвідують підприємства харчової переробки, дегустаційні зали, ферми – і витрачають кошти безпосередньо у сільській економіці. У підсумку це стимулює відповідальне виробництво (забезпечення стандартизації та якості локальних продуктів) і споживання (турист споживає регіональне, екологічне).

Також у сфері туризму впроваджуються практики збереження ресурсів: на природоохоронних

територіях ставлять сміттєві баки, заохочують використання екологічно чистого транспорту (пішохідні, веломаршрути) [7]. Наприклад, в Карпатах в рамках проєкту «Розвиток сталого туризму» обладнано еколого-освітню стежку з системою маркування та збору відходів. Це знижує навантаження на екосистеми та виховує у відвідувачів свідоме ставлення до природи – ключовий елемент ЦСР 12. Українські експерти підкреслюють, що «сталый туризм повинен стати взірцем для екологізації всієї індустрії туризму» і пріоритетним завданням розвитку сільського «зеленого» туризму в рамках «зеленої економіки» (табл. 3).

Розвиток туризму, орієнтований на принципи сталого споживання та виробництва, безпосередньо сприяє досягненню ЦСР 12. Підприємства сфери туризму та туристичної інфраструктури можуть стати прикладом ефективного використання ресурсів, управління відходами та впровадження екологічних технологій [12]. Такий підхід не лише знижує негативний вплив на довкілля, але і підвищує конкурентоспроможність туристичних дестинацій, формуючи позитивний імідж України як країни відповідального туризму (табл. 4).

Туризм має складний взаємозв'язок із кліматом: з одного боку, він отримує вигоду від

Таблиця 3 – Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури на досягнення ЦСР 12 «Відповідальне споживання» в Україні

Завдання Індикатор	2015	2020	2025 (прогноз)	2030 (ціль)	Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури
1. Знизити ресурсоємність економіки					
Ресурсоємність ВВП (% до рівня 2015 р.)	100	90	80	60	Впровадження «зелених» технологій у туристичних підприємствах (енергоефективні готелі, екотранспорт, повторне використання води) сприяє зниженню ресурсоємності туристичної діяльності
2. Зменшити втрати продовольства у виробничо-збутових ланцюжках					
Частка післязбиральних втрат у виробництві овочів та баштанних культур, %	12,3	10	7	5	Туристичні комплекси, що співпрацюють із місцевими виробниками продуктів, стимулюють ефективніше використання продовольчих ресурсів і зменшення харчових відходів
3. Забезпечити стале використання хімічних речовин					
Частка підприємств, у яких запроваджено системи управління хімічними речовинами, %	н/д	50	100	100	Відповідальний підхід до санітарної обробки, утримання басейнів, клінінгу та ландшафтного догляду у сфері туризму зменшує використання шкідливих речовин і вплив на довкілля
4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки					
Частка утилізованих відходів у загальному обсязі, %	30	35	45	55	Впровадження практик сортування, повторного використання матеріалів і zero-waste-ініціатив у готелях, ресторанах і туристичних парках сприяє розвитку циркулярної економіки

Джерело: складено автором на основі [11]

Таблиця 4 – Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури на досягнення ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату» в Україні

Завдання Індикатор	2015	2020	2025 (прогноз)	2030 (ціль)	Вплив розвитку туризму та туристичної інфраструктури
1. Обмежити викиди парникових газів в економіці					
Обсяг викидів парникових газів, % до рівня 1990 року	100	95	85	70	Розвиток екологічного туризму та інфраструктури сприяє використанню «зелених» технологій, зменшенню транспортних та енергетичних викидів у регіонах, популяризації низьковуглецевих практик у закладах тимчасового розміщування та харчування
2. Підвищити адаптаційну здатність до змін клімату					
Кількість туристичних об'єктів з адаптаційними та енерго-ефективними заходами	15	35	60	80	Інвестиції в енергоефективні та кліматично стійкі об'єкти туристичної інфраструктури зменшують негативний вплив на екосистеми та підвищують стійкість туристичної діяльності до кліматичних змін
3. Підвищити обізнаність та інтегрувати зміни клімату у політики та стратегії					
Частка регіональних програм з кліматичної освіти та екотуризму	10	25	50	75	Туристичні проекти та маршрути з екологічною та кліматичною освітою сприяють поширенню знань серед туристів і місцевих громад, стимулюючи свідоме споживання ресурсів та відповідальне поведіння з довкіллям

Джерело: складено автором на основі [11]

кліматично привабливих регіонів, з іншого – несе навантаження на довкілля. Проте розвиток зеленої інфраструктури у туризмі допомагає адаптуватись до змін клімату. Наприклад, Карпатські програми ставлять за мету підвищити екологічну свідомість туристів і працівників туристичної галузі, впроваджуючи сертифікацію «зелених» стандартів у готелях і туропераціях. Побудова веломаршрутів чи екоцентрів, як-от «Соляна вежа», розширює можливості для активного відпочинку з мінімальними викидами. Як зазначають дослідники, туризм у воєнний час вимушено переходить у формат внутрішніх подорожей і «відповідального зеленого туризму», що може стати катализатором переходу до низьковуглецевої економіки.

Висновок. Туризм в Україні включено до національної стратегії сталого розвитку як потенційний інструмент досягнення ЦСР. Багатогранна туристична галузь створює робочі місця та формує доходи бізнесу (ЦСР 8), сприяє розвитку

громади і збереженню культурного надбання (ЦСР 11), впроваджує практики ресурсоефективності з підтримкою локальних виробників (ЦСР 12). Інша – екологічна складова туризму стимулює збереження природних територій та еко-освіту (ЦСР 13). Реалізовані приклади показують, що сукупна співпраця держави, громад і бізнесу дозволяє «перетворити» туристичні маршрути на драйвери сталого розвитку. Затверджені індикатори національної доповіді з ЦСР прямо фокусуються на туризмі, наприклад, у 11-й ЦСР визначено збільшення кількості робочих місць у туризмі до 150 тис. осіб до 2030 р.

Стратегічне планування розвитку туризму (з урахуванням екологічних, культурних та економічних аспектів) є важливою умовою реалізації Програми сталого розвитку в Україні. Інтеграція сталих принципів у туризм та туристичну інфраструктуру сприятиме одночасному зростанню економіки і збереженню довкілля, що відповідає національним завданням до 2030 р.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук З.А. Туризм в Європейському Союзі задля сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. 2024. № 2(54). С. 191–202. DOI <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.2.18>
2. Бабов К., Безверхнюк Т., Бабова І. Сталый розвиток туризму: пріоритети для України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 77(1). С. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa1772019170446>
3. Відновлення туризму і туризм для відновлення. URL: <https://surl.li/wizmwo>
4. Єрко І. Сталый та безпечний розвиток туризму як один з критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 29. С. 7–13. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>
5. Зубайр А. Вплив організації об'єднаних націй на туризм в контексті сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-155>
6. Осітнянко Д.О. Впровадження принципів сталого розвитку в туристичній індустрії. *Ефективна економіка*. 2020. №1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.152>
7. Розвиток сталого туризму в природоохоронних територіях Карпат. URL: <https://surl.li/pwrgvf>
8. Роїк О.Р. Напрямки сталого розвитку туризму України. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>
9. Соловій І.П., Адамівський О.М., Дубовіч І.А. Сталый туризм: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79>
10. У 2024 році туристична сфера України принесла в бюджет майже 3 млрд грн. URL: <https://surl.li/xocjch>
11. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Завдання та індикатори. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/SDG-leaflet-ukr_F.pdf
12. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030. URL: <https://www.undp.org/publications/tourism-and-sustainable-development-goals-journey-2030>
13. Tourism and craft production as drivers of economic recovery: representatives of 13 Ukrainian oblasts discussed the potential of the creative economy. URL: <https://surl.lt/lprijn>
14. The Salt Tower – a new tourism opportunity and recreational space in Ternopil Oblast. URL: <https://surl.li/wesgwt>
15. Гастрономічний туризм у тренді: що пропонує проект «Шляхи вина та смаку Київщини». URL: <https://surl.li/dfbykl>

References:

1. Atamanchuk, Z. A. (2024). Turyzm v Yevropeys'komu Soyuzi zadlya staloho rozvytku [Tourism in the European Union for Sustainable Development]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*. № 2(54). P. 191–202. DOI <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.2.18>
2. Babov K., Bezverhnyuk T., Babova I. (2019) Stalyy rozvytok turyzmu: priorytety dlya Ukrayiny [Sustainable development of tourism: priorities for Ukraine]. Actual problems of public administration. № 77(1), P. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa1772019170446>
3. Vidnovlennya turyzmu i turyzm dlya vidnovlennya [Tourism recovery and tourism for recovery]. Available at: <https://surl.li/wizmwo>

4. Yerko, I. (2023). Stalyy ta bezpechnyy rozvytok turyzmu yak odyn z kryteriyiv transformatsiyi konkurentnoho potentsialu sub'yektiv turystychnoyi industriyi [Sustainable and safe development of tourism as one of the criteria for transforming the competitive potential of tourism industry entities]. *Pidpryyemnystvo ta innovatsiyi*. № 29. P. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>
5. Zubayr, A. (2024). Vplyv orhanizatsiyi ob'yednanykh natsiy na turyzm v konteksti staloho rozvytku [The impact of the United Nations on tourism in the context of sustainable development]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-155>
6. Ositnyanko, D. O. (2020). Vprovadzhennya pryntsyviv staloho rozvytku v turystychniy industriyi [Implementation of sustainable development principles in the tourism industry]. *Efektivna ekonomika*. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.152>
7. Rozvytok staloho turyzmu v pryrodookhoronnykh terytoriyakh Karpat [Development of sustainable tourism in protected areas of the Carpathians]. Available at: <https://surl.li/pwrgvf>
8. Royik, O. R. (2023). Napryamky staloho rozvytku turyzmu Ukrainy [Directions of sustainable development of tourism in Ukraine]. *Ekonomichnyy prostir*. № 184. P. 58–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>
9. Soloviy, I. P., Adamovs'kyy, O. M., Dubovich, I. A. (2023). Stalyy turyzm: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Sustainable tourism: current state and development prospects in Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-79>
10. U 2024 rotsi turystychna sfera Ukrainy prynesla v byudzhet mayzhe 3 mlrd hrn [In 2024, the tourism sector of Ukraine brought almost 3 billion UAH to the budget]. Available at: <https://surl.lu/xocjch>
11. Tsili Staloho Rozvytku: Ukrayina. Zavdannya ta indykatory [Sustainable Development Goals: Ukraine. Targets and indicators.]. Available at: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/SDG-leaflet-ukr_F.pdf
12. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030. Available at: <https://www.undp.org/publications/tourism-and-sustainable-development-goals-journey-2030>
13. Tourism and craft production as drivers of economic recovery: representatives of 13 Ukrainian oblasts discussed the potential of the creative economy. Available at: <https://surl.lt/lprijn>
14. The Salt Tower – a new tourism opportunity and recreational space in Ternopil Oblast. Available at: <https://surl.li/wesgwt>
15. Hastronomichnyy turyzm u trendi: shcho proponuye proyekt “Shlyakhy vyna ta smaku Kyivshchyny” [Gastronomic tourism is trending: what the project “Wine and Taste Paths of Kyiv Region” offers]. Available at: <https://surl.li/dfbykl>

Стаття надійшла до редакції 21.10.2025